

Верещака Я. В.

*студентка Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету, м. Суми
Науковий керівник: Рябченко Т. О., к.ю.н*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Визначення конституційно-правового статусу осіб, віднесених до категорії іноземців, які постійно проживають або перебувають на території України, має нині першочергове значення, що обумовлено потребою вдосконалення вітчизняного законодавства щодо обсягу, змісту, механізмів реалізації та відповідності міжнародним стандартам основних прав і свобод таких осіб, а також зміцнення міжнародного авторитету України. Поступове «стирання» кордонів з Європою призводить до збільшення потоку іноземних громадян, які перетинають український кордон у приватних, комерційних чи службових справах. Від ставлення держави до іноземців, запровадження більш лояльної, прозорішої процедури їх в'їзду та перебування в Україні, забезпечення їх прав і свобод, поваги до гідності залежить подальше взаємовигідне співробітництво між державами, інтеграція України до європейської світової спільноти, що актуалізує дослідження порушеної нами проблеми.

Метою дослідження є з'ясування сутності та змісту конституційно-правового статусу іноземців в Україні, аналіз його ключових елементів: конституційних прав, свобод і обов'язків іноземних громадян, які перебувають в Україні на законних підставах.

Узагальнення поглядів учених щодо змістовного наповнення понять «іноземець», «правовий статус особи», «правове становище особи», «конституційно-правовий статус», а також розуміння правового статусу як системи юридичних прав, свобод, обов'язків і законних інтересів особи в їх єдності дозволило автору зробити висновок, що конституційно-правовий статус іноземців в Україні є різновидом правового статусу особи.

Конституційно-правовий статус іноземців в Україні визначається Конституцією України, Законами України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» й іншими актами, а також

нормами міжнародного права, що закріплені у Загальній декларації прав людини 1946 р., Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі в Гельсінкі 1975 р., тощо.

Зауважимо, що у Конституції України містяться два поняття: іноземці та особи без громадянства. Їх відмінність обґрунтована конституційним положенням про те, що іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України (стаття 26). Аналіз принципів міжнародного права дає підстави стверджувати, що особам, які знаходяться на території іншої держави, можуть надаватись такі ж права та свободи, як і громадянам держави на умовах двосторонніх договорів. Отже, іноземці, які постійно проживають на території іншої держави, знаходяться під охороною країни свого громадянства, відповідне «подвійне підпорядкування» дозволяє розрізнити статуси таких осіб і осіб без громадянства до моменту набуття ними громадянства чи їх переїзду до іншої держави. Очевидно, що іноземці громадяни та особи без громадянства мають свій особливий правовий статус в Україні, тому їх розмежування є юридично обґрунтованим.

Особливості конституційно-правового статусу іноземців в Україні обумовлюються його змістом, що включає, зокрема, принципи, ключовими серед яких, є: рівність іноземців перед законом; єдність їх прав і обов'язків; належність іноземцям основних прав і свобод, незалежно від того, громадянами якої держави вони є; заборона незаконного обмеження прав і свобод іноземців; неприпустимість масових висилки іноземців, які перебувають в Україні на законних підставах; вільний доступ іноземців у дипломатичні представництва і консульські установи держави їх громадянства; недискримінація іноземців.

Сутнісною характеристикою правового статусу особи є комплекс її юридичних прав, свобод та обов'язків. Справедливим, на нашу думку, є твердження, що обсяг прав і свобод іноземних громадян залежить від мети

та терміну перебування їх в Україні. Чинне національне законодавство закріплює за іноземцями, які постійно проживають в Україні, такі ж особисті, соціально-економічні, культурні права, як і за громадянами України. Разом із тим мають місце обмеження прав іноземців у політичній сфері. За винятком права на об'єднання у неполітичні організації та права на індивідуальні чи колективні звернення, політичні права належать виключно громадянам України. Нагальним питанням нині є належна правова регламентація процедури прийняття до громадянства України осіб, які захищали суверенітет України та брали безпосередню участь в антитерористичній операції у складі добровольчих батальйонів, формувань, що співпрацювали зі Збройними Силами України, органами МВС України.

Іноземні громадяни в Україні наділені певним обсягом обов'язків: дотримуватися Конституції України та законів України; не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей; сплачувати податки і збори в порядку, встановленому законом, та ін. Водночас процедура їх обліку, перебування на території України, а також захист державних інтересів, передбачають необхідність закріплення за ними обов'язків, що не властиві громадянам України (реєстрація, надання відповідних документів тощо.).

Отже, конституційно-правовий статус іноземних громадян, які перебувають в Україні на законних підставах, пропонуємо розглядати як цілісний внутрішньо узгоджений комплекс їх прав, свобод і обов'язків, а також принципів правового статусу іноземних громадян, гарантій їх прав і свобод.